

Streszczenie pracy doktorskiej
mgr Katarzyny Trzpis-Szysz
pt. „Odpowiedzialność międzynarodowa za czyny popełnione
w czasie okupacji wojennej”

Niniejsza rozprawa doktorska poświęcona jest zagadnieniu odpowiedzialności międzynarodowej w związku z czynami dokonanymi w trakcie okupacji wojennej. Autorka wskazuje, że wiodącym podmiotem mogącym ponosić odpowiedzialność za powyższe akty jest państwo, które stanowi główny podmiot prawa międzynarodowego. Zagadnienie odpowiedzialności międzynarodowej jest jednym z ważniejszych tematów podejmowanych przez teoretyków prawa. Jak dotąd jednak, jego analiza nie występowała powszechnie w zestawieniu z problematyką okupacji wojennej.

Konceptualne definicje odpowiedzialności międzynarodowej państwa, jak i okupacji wojennej, zostały przeanalizowane przez autorkę w pierwszym rozdziale niniejszej rozprawy. Autorka przedstawia ich rys historyczny, jak i podejmowane próby kodyfikacji zagadnień. Szczególna uwaga została poświęcona opracowanemu w 2001 roku przez Komisję Prawa Międzynarodowego Organizacji Narodów Zjednoczonych Projektowi artykułów o odpowiedzialności państw za czyny międzynarodowo bezprawne (ang. *Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*), który stanowi jedno z głównych źródeł podejmowanych badań.

Okupacja wojenna, mogąca stanowić pewien etap lub następstwo konfliktu zbrojnego, analizowana jest przez autorkę przede wszystkim z perspektywy prawa konfliktów zbrojnych oraz międzynarodowego prawa humanitarnego. Regulacje określające prawa i obowiązki okupanta znalazły wyraz w rozdziale drugim rozprawy.

Rozdział trzeci, poświęcony jest zasadom odpowiedzialności międzynarodowej państwa w związku z okupacją wojenną. Autorka analizuje w nim zarówno przesłanki takiej odpowiedzialności jak i formy jej egzekucji. Szczególna uwaga została poświęcona sankcjom oraz środkom odwetowym, które w doktrynie są przedmiotem ożywionej dyskusji. Rozdział zawiera również wskazanie przypadków wyłączających ponoszenie międzynarodowej odpowiedzialności.

Odpowiedzialność międzynarodowa państwa, która może być egzekwowana w związku z działaniami podlegających mu podmiotów, w szczególności sił zbrojnych oraz organów państwowych znalazła, swoje odzwierciedlenie w rozdziale czwartym. W części tej dokonana została również analiza odpowiedzialności państw za działania podmiotów takich jak nieregularne grupy zbrojne pozostające pod jego kontrolą, aktów organizacji międzynarodowych, a także poszczególnych jednostek.

W rozdziale piątym autorka wskazała na zakres przedmiotowy odpowiedzialności państwa w czasie okupacji wojennej, za które uznaje przede wszystkim międzynarodowe zbrodnie takie jak zbrodnie wojenne, zbrodnie ludobójstwa, zbrodnie przeciwko ludzkości. Zbrodnia agresji jest analizowana w rozdziałach poprzednich, stanowiących dywagacje na temat legalności stanu okupacji.

Rozważania rozdziału szóstego skupiły się na przedstawieniu dotychczasowych prac Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, który zdaniem autorki, stanowi naczelnym międzynarodowym organ sędziowski, kształtujący praktykę państw w dziedzinie odpowiedzialności międzynarodowej. W toku podjętych badań, autorka dochodzi do wniosku, że najistotniejsze znaczenie w tej materii mają opinie prawne wydawane przez Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości.

Prezentowana rozprawa doktorska jest próbą odpowiedzi na pytanie, czy odpowiedzialności państwa w czasie okupacji za czyny niezgodne z prawem międzynarodowym jest w wystarczający sposób regulowana przez prawo międzynarodowe publiczne.

Słowa klucze: odpowiedzialność międzynarodowa, okupacja, konflikt zbrojny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości